

УКРАЇНСЬКА
АКАДЕМІЯ АКМЕОЛОГІЇ
Громадська організація

**СУЧАСНІ АКМЕОЛОГІЧНІ
ДОСЛІДЖЕННЯ:
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ
ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ**

Київ — 2016

УДК 37.013.42:37.091.12
ББК 74.00
С91

Затверджено до друку Президією Української академії акмеології
(протокол № 8 від 7 жовтня 2016 року)

Редколегія:

В.О. Огнев'юк, С.О. Сисоєва, Я.С. Фруктова.

Рецензенти:

Вайнола Ренате Хейкїївна, професор кафедри соціальної педагогіки Національного університету імені М.П. Драгоманова, доктор педагогічних наук, професор, «Відмінник освіти»;

Сейко Наталія Андріївна, проректор Житомирського державного університету імені Івана Франка, доктор педагогічних наук, професор;

**Сучасні акмеологічні дослідження: теоретико-методологічні
С91 та прикладні аспекти** : моногр. / редкол.: В.О. Огнев'юк, С.О. Сисоєва, Я.С. Фруктова. — К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. — 912 с.
ISBN 978-617-658-019-5

Видання є спільним освітньо-науковим проектом Київського університету імені Бориса Грінченка та Української академії акмеології.

У монографії представлено авторські погляди сучасних науковців щодо акмеології як сфери наукової діяльності, розв'язання задач, пов'язаних з науковим розкриттям феноменології акме, подальшою розробкою теоретико-методологічних засад акмеології, визначенням її статусу в системі людинознавчих наук, вивченням загальних і окремих закономірностей досягнення акме, а також задач, що орієнтовані на розробку акмеологічних моделей професіоналізму для різних видів суспільно-корисної діяльності (педагогічної, медичної, військової тощо), акмеологічних технологій прогресивного розвитку як особистості, так і спільнот людей.

**УДК 37.013.42:37.091.12
ББК 74.00**

ISBN 978-617-658-019-5

© Автори публікацій, 2016
© Київський університет імені Бориса Грінченка,
2016

19. Студенікіна В. Лінгводидактична компетентність учителів української мови в структурі методичної / В. Студенікіна // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. — № 22 (209). — Ч. I. — 2010. — С. 85–90.

20. Фоміних Н.Ю. Сутність поняття «інформаційно-комунікаційні технології» та їх значення на сучасному етапі модернізації освіти [Електронний ресурс] / Н.Ю. Фоміних. — Режим доступу : http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/9084/1/ped905_77.pdf

Дерека Т.Г.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ АКМЕОЛОГІЧНО СПРЯМОВАНОЇ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Досліджено та обґрунтовано акмеологічну компетентність фахівця фізичного виховання. Визначено структуру акмеологічної компетентності фахівця фізичного виховання та її компоненти: акме-мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та особистісний. Подано концепцію неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання на засадах акмеології. Визначено модель неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання на засадах акмеології. Розкрито критерії ефективності неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання на засадах акмеології.

Ключові слова: акмеологія, акмеологічна компетентність, професійна підготовка, фахівці, фізичне виховання.

Исследована и обоснована акмеологическая компетентность специалистов физического воспитания. Определена структура акмеологической компетентности специалистов физического воспитания и ее компоненты: акме-мотивационный, когнитивный, деятельностный и личностный. Представлена концепция непрерывной профессиональной подготовки специалистов физического воспитания на основе акмеологии. Определена модель непрерывной профессиональной

подготовки специалистов физического воспитания на основе акмеологии. Раскрыто критерии эффективности непрерывной профессиональной подготовки специалистов физического воспитания на основе акмеологии.

Ключевые слова: *акмеология, акмеологическая компетентность, профессиональная подготовка, специалист, физическое воспитание.*

The article explores and grounds physical education specialist's professional acmeological competence. It defines the structure of physical education specialist's professional acmeological competence as well as its components: acme-motivational, cognitive, activity and personal-oriented. It presents the concept of physical education specialists' continuous professional training on the acmeology basis. The model of physical education specialists' continuous professional training on the acmeology basis is defined. It is developed the criteria of effectiveness of physical education specialists' continuous professional training on the basis of acmeology.

Key words: *acmeology, acmeological competence, professional training, physical education.*

Державна політика сучасної України щодо неперервної освіти здійснюється з урахуванням світових тенденцій розвитку освіти у взаємозв'язку з соціально-економічними, технологічними та соціокультурними змінами, що вимагають конкурентоспроможності, професійної та соціальної мобільності, неперервної освіти й професійного самовдосконалення фахівця.

Постійне вдосконалення професійної підготовки фахівців фізичного виховання, висока професійна кваліфікація, здатність до неперервного розвитку та самовдосконалення, зумовлені сучасними вимогами щодо кадрового забезпечення галузі, зміною ролі людини у сучасному світі. Здоров'я нації є головним критерієм ефективності всіх сфер діяльності сучасного суспільства, показником розвитку держави. Сучасний рівень швидконакопичуваних знань та вимог до компетентності фахівців фізичного виховання зумовлюють необхідність розглядати професійну підготовку як цілісний неперервний процес навчання у вищих навчальних закладах та подальшого

самовдосконалення в системах формальної, неформальної й інформальної освіти, що сприяє формуванню та розвитку професіоналізму і стимулює досягнення найвищого ступеня розвитку особистості (акме).

Сучасна акмеологія, на думку Н.В. Кузьміної, — галузь наукового знання, комплекс наукових дисциплін, об'єктом вивчення яких є людина у динаміці самоактуалізації її творчого потенціалу, саморозвитку, самовдосконалення, самовизначення у різних життєвих сферах, самостійній професійній діяльності, системі підвищення кваліфікації [19]. Предметом акмеології, як зазначає дослідниця, є закономірності, умови, фактори та стимули самореалізації творчого потенціалу людини впродовж життєвого шляху, розвиток творчої готовності до майбутньої діяльності, досягнення вершин життя та професіоналізму в обраній спеціальності. В.М. Максимова визначає акмеологію як науку про вершини, про вищі досягнення у життєдіяльності і розвитку людини [20].

На нашу думку, заслуговує на увагу концепція акмеологічного розвитку професіонала А.О. Деркача та В.Г. Зазикіна, що має дві площини виявлення системи поглядів [8]: змістову і структурно-процесуальну. При цьому змістовно розвиток суб'єкта праці до рівня професіонала розглядається в контексті загального розширення суб'єктного простору особистості, її професійного і морального «збагачення». Процесуальний розвиток суб'єкта праці до рівня професіонала розглядається з системних позицій, а саме у зв'язку зі змінами і розвитком підсистем професіоналізму особистості й діяльності, нормативної регуляції, мотивації на саморозвиток та професійне досягнення, рефлексивну самоорганізацію і в плані розкриття творчого потенціалу особистості. Дослідники зазначають, що професіоналізм особистості досягається у процесі і в результаті розвитку здібностей, особистісно-ділових та професійно важливих якостей, акмеологічних інваріантів професіоналізму, рефлексивної організації, культури, творчого потенціалу, а також за наявності сильної й адекватної мотивації самоздійснення.

Структура та зміст професійної компетентності обумовлені специфікою діяльності. В акмеологічних та психолого-педагогічних дослідженнях, як зазначають А.О. Деркач, О.В. Селєзньова, професійну компетентність розглядають як системно-структурне утворення [7, с. 194], в якому у якості системних компонентів виступають види діяльності, які залежать від характеру питань, що вирішуються, та особливостей професійної ситуації.

Крізь призму професіоналізації О.М. Кабанкова виділяє такі види акмеологічної компетентності, що найбільш характерні для становлення майбутнього фахівця [17]:

- спеціальна компетентність — володіння власною професійною діяльністю на достатньо високому рівні, здатність проектувати свій подальший фаховий розвиток;
- суспільна компетентність — володіння спільною (груповою) професійною діяльністю, співробітництвом;
- особистісна компетентність — володіння способами особистісного самовираження та саморозвитку індивідуальності в межах професії;
- індивідуальна компетентність — готовність до фахового росту, володіння способами самореалізації та розвитку індивідуальності в межах професії.

На думку А.О. Деркача, акмеологічна компетентність — це багаторівнева інтегральна особистісно-діяльнісна якість, яка дозволяє ставити та ефективно вирішувати завдання та проблеми різного рівня складності задля самоактуалізації, самовдосконалення та самореалізації в різних сферах життєдіяльності особистості, у першу чергу в професійній [11]. Акмеологічна компетентність характеризує зрілість фахівця як суб'єкта професійного саморозвитку та відображає його здатність будувати (планувати) свій поступовий розвиток у різних сферах життєдіяльності з постійним ускладненням завдань та зростанням рівня досягнень, що найбільш повно реалізують психологічні та акмеологічні ресурси людини. На *рис. 1* представлена запропонована нами модель акмеологічної компетентності фахівця фізичного виховання.

За даними В.М. Гладкової, С.Д. Пожарського, акмеологія розглядає систему процесів професійного й особистісного розвитку на основі реалізації природних (фізичних), психічних, акмеологічних потенціалів людини. Науковці зазначають, що акмеологія — це наука про закономірності досягнення максимальної досконалості, а максимальне вдосконалювання досягається за допомогою акмеологічного знання як пізнання сукупності аспектів і властивостей відносин реальних об'єктів. Як зазначають автори, це підтверджується [4, с. 172]:

- закономірностями самореалізації потенціалів зрілих людей у процесі творчої діяльності на шляху до вищих досягнень (вершин);
- факторами, об'єктивними і суб'єктивними, що сприяють і перешкоджають досягненню вершин;
- закономірностями навчання досягненню вершин у житті та професійній діяльності;

- самоосвітою, самоорганізацією і самоутвердженням;
- самокорекцією і самоорганізацією діяльності під впливом нових вимог, що надходять як ззовні, від професії і суспільства, розвитку науки, культури, техніки, так і, особливо, зсередини, від власних інтересів, потреб і установок, усвідомлення своїх здібностей і можливостей, достоїнств і недоліків власної діяльності.

За умов акмеологічного підходу, на думку О.Є. Антонова, домінує проблематика розвитку творчих здібностей професіоналів з урахуванням різних аспектів їх підготовки і вдосконалення [2].

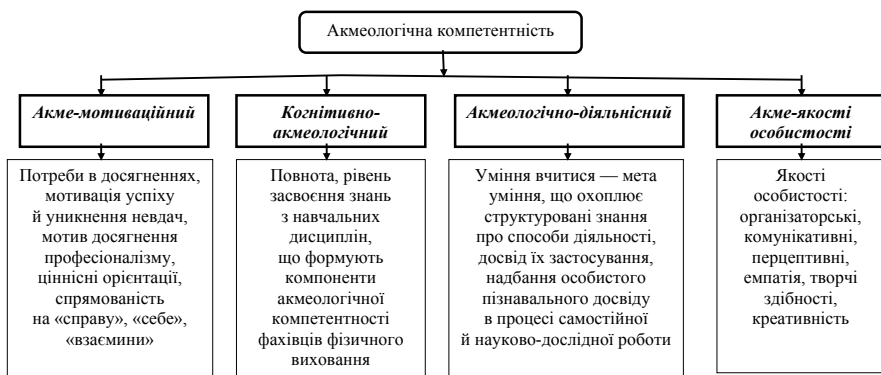

Рис. 1. Структура акмеологічної компетентності фахівця фізичного виховання та її компоненти

Віковий аспект націлений на діагностику задатків і здібностей засобами педології (вивчає дітей та юнацтво), андрагогіки дорослих (зокрема студентів і професіоналів) і геронтології (ветеранів праці). Освітній аспект спрямований на діагностику й розвиток знань і умінь у системі загальної, професійної і безперервної освіти. Професійний аспект спрямований на визначення можливостей і результатів здійснення трудової діяльності через з'ясування профпридатної, психологічної готовності до цього виду праці і міри соціальної відповідальності за її процес і результати. Креативний аспект спрямований на визначення зусиль, що витрачаються, і успішність їх реалізації шляхом з'ясування рівня професіоналізму, інноваційного для рефлексії потенціалу його вдосконалення до міри майстерності і оцінки соціальної значущості інновацій, отриманих у процесі творчості. Системотвірним вважається аспект рефлексії (пов'язаний з самосвідомістю особи як «Я», що розвивається, і розумінням партнерів по комунікації в процесі трудової діяльності), що забезпечує

оптимальне взаємоузгодження виділених акмеологічних аспектів професіоналізації людини.

Найважливішими загальними акмеологічними чинниками є високий рівень мотивації, потреба у досягненнях, прагнення самореалізації. В основу саморозвитку і самореалізації покладено потреби людини у нових досягненнях, прагнення до успіху, до вдосконалення, активну життєву позицію, позитивне мислення, віру у свої можливості, усвідомлення сенсу життя [18].

У Рекомендаціях Європейського Парламенту та Європейської Ради про ключові компетентності для навчання впродовж життя зазначається, що позитивне ставлення до навчання передбачає мотивацію та налаштованість його продовжувати і досягати успіхів у ньому впродовж життя. Готовність до розв'язання проблем сприяє як суто навчальному процесу, так і здатності індивіда долати перешкоди й адаптуватися до змін. Важливими елементами позитивного ставлення є бажання використовувати попередній навчальний та життєвий досвід, шукати можливості для навчання та застосовувати набуті знання у різних життєвих контекстах [28].

Проблема мотивації людини достатньо широко представлена в численних дослідженнях учених (Б.Г. Анан'єв, А.Г. Асмолов, Н.А. Бакшаєва, А.О. Вербицький, Л.С. Виготський, В.В. Давидов, Є.П. Іллін, А.Н. Леонт'єв, Б.Ф. Ломов, С.Л. Рубінштейн, J. Atkinson, D. Birch, J. Nuttin), що можна пояснити потребами сучасної освітньої практики.

У дослідженні Н.Б. Бондаренко визначається такий перелік мотивів навчальної діяльності [3]: широкі соціальні мотиви; пізнавальні мотиви, що породжуються самою навчальною діяльністю; комунікативні мотиви, мотив участі в навчальному процесі; мотиви соціальної ідентифікації (з батьками, однолітками, педагогами); мотиви особистісного розвитку (професійного самовизначення, матеріального благополуччя); мотиви успіху (самоствердження, самовираження); мотиви уникнення неприємностей.

Л.М. Несух, спираючись на концепцію М.Г. Рогова, виокремлює два великі блоки: безпосередні та опосередковані мотиви. Безпосередні мотиви включаються в сам процес діяльності і відповідають її соціально значущим цілям і цінностям; опосередковані пов'язані з цінностями, що не належать до самої діяльності, але хоча б частково в ній задовольняються. До безпосередніх мотивів належать пізнавальні (прагнення творчої дослідницької діяльності, процес вирішення завдань, самоосвіта, орієнтація на нові знання) та мотиви розвитку особистості (необхідність постійного інтелектуального та духовного зростання, прагнення

розширити кругозір та ерудицію, підвищити свій загальний культурний рівень). У структурі опосередкованих мотивів автор розрізняє: соціальні (усвідомлення необхідності вищої освіти; престижність вищої освіти; бажання стати повноцінним членом суспільства, обов'язок та відповідальність; соціальна ідентифікація; певний статус у групі; схвалення викладачів) і мотиви досягнення (краще підготуватися до професійної діяльності та отримати роботу, що гарно оплачується) [23].

На думку В.М. Тимошенко, провідними у структурі навчальної мотивації є комунікативні, пізнавальні та соціальні мотиви, найдієвішим серед яких є мотив досягнення — прагнення до успіху у професійній діяльності, досягнення акме [37].

Акме-мотивація, як зазначають А.О. Деркач та О.В. Селезньова, це сукупність усіх видів спонукань та умов (мотивів, потреб, інтересів, цілей, нахилів, мотиваційних настанов, ідеалів, звичок, наслідування тощо), які детермінують, активізують, спрямовують та регулюють акме-орієнтований саморозвиток людини як спеціальну духовну діяльність [7]. Акме-мотивація є результатом розбіжності між уявленням щодо «ідеального стану», що обумовлений визнаючою системою цінностей та знанням «реального стану», тобто розбіжність між реальним «Я» та ідеальним «Я».

Н.А. Бакшаєвою, А.А. Вербицьким визначено перелік основних мотивів навчальної, пізнавальної та професійної діяльності студентів та педагогів [34] (табл. 1).

Х. Хекхаузен показав, що сильно мотивовані та мотивовані на успіх схильні планувати своє майбутнє на тривалий час [38]. Сучасні фахівці галузі психології спорту та фізичної культури, за даними Р.С. Вейнберга, Д. Гоулда, дотримуються комбінованого погляду на мотивацію, згідно з яким мотивація не є наслідком тільки таких індивідуальних характеристик, як особливості особистості, потреби, інтереси або цілі, чи тільки таких ситуаційних факторів, як стиль викладача (тренера). Автори вважають, що найоптимальніший спосіб досягнення мотивації полягає у врахуванні й вивченні взаємодії особистісних та ситуативних факторів.

Навчальна мотивація визначається як окремий вид мотивації, що входить у певну діяльність — діяльність учіння. Мотивація навчання (потреби, інтереси, цілі) спрямовує і організовує процес пізнання, надає йому спонукального особистісного значення.

Уміння вчитися належить до ключових компетентностей, тому є універсальним інструментом сучасної системи неперервної освіти, без якої неможливо досягти самореалізації людини [29, с. 33].

Перелік основних мотивів навчальної, пізнавальної та професійної діяльності студентів та педагогів

Мотиви навчальної діяльності	Мотиви пізнавальної діяльності	Мотиви професійної діяльності
Відкриття нового	Відкриття нового	Теоретичне осмислення основ професійної діяльності
Розвиток своїх здібностей, знань, умінь, особистих якостей	Саморозвиток, оволодіння новими способами діяльності	Професійне зростання, саморозвиток
Цікавість до навчальних дисциплін, процесу учіння	Цікавість до галузі знань, процесу пізнання	Цікавість, покликання до професії
Підготовка до майбутньої професії	Самовисловлення у пізнанні	Самовисловлення, самореалізація
Соціальні: цінності освіти, спілкування у групі	Співпраця	Співпраця з колегами
Академічні успіхи	Дослідження	Удосконалення діяльності
Відповідальність за результати навчальної діяльності	Відповідальність за результати наукової творчості	Відповідальність за результати професійної діяльності
Зовнішні відносно до навчальної діяльності	Досягнення у пізнанні	Прагматичні (престиж, зарплата, кар'єра)

З метою формування ключової компетентності «уміння вчитися» як системного цілеспрямованого процесу дослідники рекомендують в акмеологічному навчальному закладі впровадження міжпредметних програм, орієнтованих на формування загальнонавчальних умінь, які є складовими цієї компетентності [30]:

навчально-організаційні вміння та навички; навчально-інформаційні вміння та навички; навчально-інтелектуальні вміння та навички; творчі вміння; контрольні-оцінні, рефлексивні вміння та навички.

Г. Драйден, Дж. Вос зазначають, що «справжня революція в навчанні полягає у навчанні тому, як учитися, у навчанні тому, як думати, у вивченні нових методів, які можна використати для розв'язання будь-якого завдання, що виникає перед вами у будь-якому віці» [15].

Уміння вчитися включає наступні компоненти [29, с. 37]: мотиваційний — ставлення до навчання; ціннісні орієнтації; когнітивний — відомі й нові знання, вміння та навички, які є об'єктом вивчення, цінності; діяльнісний — способи виконання навчальної діяльності на різному рівні складності; контрольні-оцінні — самоперевірка, самоконтроль, самооцінювання рівня своїх навчальних досягнень; рефлексивно-корекційний — самоаналіз, самооцінка, самокорекція.

Отже, для реалізації ідеї формування компетентності уміння вчитися потрібно: 1) визначати та ранжувати якості навчальної діяльності студентів щодо їх значущості для уміння вчитися; 2) використовувати в навчальній діяльності методи, що розвивають уміння вчитися; 3) добирати засоби мотивації студентів до самостійного учіння; 4) застосовувати організаційні форми, що сприяють формуванню уміння самостійно вчитися (самостійна робота; участь у груповій, проектній діяльності).

Наступна складова акмеологічної компетентності фахівця — акмеологічні знання (когнітивно-акмеологічна компонента) [6].

Акмеологічні знання як складова акмеологічної компетентності — це сукупність даних у галузі акмеології, результат пізнання процесу досягнення акме й самоздійснення та відображення цього процесу у свідомості людини [7, с. 21]. Акмеологічні знання мають теоретичну та емпіричну форму виявлення. На теоретичному рівні вони сягають рівня пояснення фактів, осмислювання їх у системі понять певної науки як складової її теорії. На емпіричному рівні акмеологічні знання виступають як засіб самопізнання та самовдосконалення людини та соціуму.

У змісті акмеологічного знання науковці традиційно виокремлюють три взаємодіючі напрями: природничо-науковий, соціогуманітарний, технологічний.

Природничо-науковий напрям передбачає використання в інтересах поступального руху до акме відомостей із галузі вікової фізіології, психогенетики, ергономіки, психофізіології праці тощо, а також методів експериментального дослідження, розроблених у цій галузі [13].

Соціогуманітарний напрям включає основні факти наук про людину та суспільство. Теоретичну базу гуманітарного компонента акмеологічного знання складають науки, що вивчають суспільство, культуру, історію народу, онтогенез людини [27].

Технологічний напрям дозволяє використовувати алгоритмічні стандарти технічних наук (кібернетики, системотехніки, інформатики) з метою оптимізації життєдіяльності людини й технологізації гуманітарних знань.

Отже, акмеологічні знання і об'єктивно, й у свідомості конкретної людини можуть існувати на методологічному, теоретичному та методичному рівнях.

На методологічному рівні акмеологічні знання постають як певний загальний підхід, загальний засіб самопізнання та самовдосконалення. На теоретичному рівні акмеологічні знання виступають як цілісна система, що дозволяє виявити закономірності, механізми, умови та фактори, що сприяють або перешкоджають саморозвитку людини та її високим досягненням у різних сферах життєдіяльності. На методичному рівні акмеологічні знання постають як розвинена система гуманітарних технологій, оволодіння якими оптимізує просування (досягнення) людини до акме. Незалежно від рівня акмеологічні знання характеризуються двома функціями: поясненням та перетворенням відповідного комплексу проблем (об'єкта — предмета).

Важливим компонентом акмеологічної компетентності є якості особистості, які забезпечують рух людини до намічених досягнень.

Суть акмеологічного підходу у дослідженнях природи обдарованості полягає у вивченні особистості як цілісного феномена в єдності її суттєвих сторін (індивід, особистість, індивідуальність, суб'єкт життєдіяльності); орієнтації людини на постійний саморозвиток і самовдосконалення, мотивації високих досягнень, прагненні високих результатів, життєвих успіхів; організації творчої діяльності особистості на всіх етапах її неперервної освіти, створенні необхідних умов для самореалізації її творчого потенціалу. За умов застосування акмеологічного підходу провідну роль відіграє проблематика розвитку творчих здібностей професіоналів з урахуванням різних аспектів їх підготовки і вдосконалення [1].

Дослідження В.А. Полочок вказують на високу значущість соціально-історичних і культурних умов, що впливають на динаміку становлення професіоналізму, кар'єри і життя в цілому. Дослідник також встановив роль деяких акмеологічних чинників — низки «загальних» умов життєдіяльності людини, що вибірково виявляють високу

детермінуючу силу в певні періоди життя і в певних умовах життєдіяльності людини. Усе це дозволяє визначити соціальну типологію людей за критеріями динаміки «акме» як інтегрального показника рівня і якості соціалізації особистості [26].

Використовуючи біографічний метод виокремлення якостей обдарованого вчителя, О.Є. Антонова визначила чинники, що сприяють розвитку педагогічної обдарованості та становленню педагогічного таланту (на прикладі Я.А. Коменського, К.Д. Ушинського, А.С. Макаренка) [2]: сприятливе освітнє середовище (сімейне і шкільне); ґрунтовна вища освіта, при цьому не завжди педагогічна; свідомий вибір педагогічної професії; широкий кругозір, енциклопедичні знання; працездатність, наполегливість; прагнення до самоосвіти; креативність (реформаторський дух, продукування нових ідей, творче використання освітніх ідей попередників); здатність все розпочати з початку, перемагати труднощі, сила волі; вплив сильних особистостей; ораторський дар; літературний дар; любов до дітей.

Сучасному вчителю фізичної культури повинні бути притаманні такі якості [27]:

- знання предмета діяльності (учитель повинен вільно й гнучко оперувати інформацією, бачити зв'язки у складній структурі доказів, уміти легко подавати учням знання та спрямовувати їх на оволодіння ними);

- проводити на високому методичному й науковому рівні навчання учнів відповідно до програми та методики фізичної культури, використовуючи при цьому найефективніші прийоми та засоби навчання;

- прагнення до самоосвіти (тісно пов'язане із зацікавленістю вчителя, натхненням до роботи, що зі свого боку підвищує емоційно-вольовий вплив педагога на учнів);

- любов до дітей (до кожного учня треба підходити з оптимальною вірою — кожен може стати кращим);

- розумна вимогливість (дисциплінує учня, змушує замислюватися над своєю поведінкою, гальмує негативні й стимулює позитивні вчинки);

- почуття міри (вимагаючи, важливо вміти поставити себе на місце учня);

- педагогічний такт (виявляється в умінні педагога створювати основу здорових стосунків);

- особистий приклад (у ставленні до справи, дітей, уміння поважати, у міру вимагати та допомагати);

— уміння контролювати свою діяльність і поведінку (витримка, терпіння, врівноваженість, об'єктивність, чуливість, доброзичливість, щирість);

— спостережливість (допомагає вчителю за деякими зовнішніми ознаками, відтінками зрозуміти й побачити учня «з середини»);

— винахідливість (допомагає нейтралізувати негативні реакції школяра, відновити доброзичливі стосунки);

— уміння користуватися голосом, мімікою, жестом;

— педагогічна інтуїція (уміння усвідомити, визначити можливі утруднення під час майбутньої зустрічі з учнями, а також у процесі безпосередньо спортивно-оздоровчої діяльності для попередження чи нейтралізації небажаних учинків, можливість фіксування змін у розвитку дітей і на цій основі створення системи обдуманого, достатньо аргументованої власної діяльності).

Перед фахівцем фізичного виховання нині постає важливе завдання — сприяти формуванню гармонійно розвиненої особистості. Тому, на нашу думку, викладач повинен мати такі професійно важливі якості: інтегральні психічні властивості особистості (увага, пам'ять, мислення), психічні характеристики (емоційна теплота, терплячість), особистісно-професійні якості (організованість, комунікабельність, відповідальність, дисциплінованість, ініціативність), вольові якості як сила особистості [6].

Обґрунтовуючи та розробляючи концепцію неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання на засадах акмеології, ми виходили з того, що концепція (від *латин.* *conceptio* — розуміння, система поглядів, трактування будь-яких явищ, основна точка зору, ідея, провідний задум, конструктивний принцип різних видів діяльності; спосіб розуміння, тлумачення явищ; основна ідея будь-якої теорії) — це ідейний і змістовно-цілісний, аргументований, послідовний і завершений виклад оригінальної наукової теорії або версії у розгорнутому вигляді [33].

Професійна підготовка фахівців фізичного виховання вимагає відповідності положенням та принципам галузевої Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти в Україні, основними принципами розвитку якої є: неперервність; поєднання національних освітніх традицій та найкращого світового досвіду; гнучкість у реагуванні на суспільні зміни і прогностичність; інноваційність.

В акмеології проблема розвитку особистості до рівня професіонала розглядається з позиції принципів активності та суб'єктності, що відображає прагнення особистості до самоорганізації. Самоорганізація

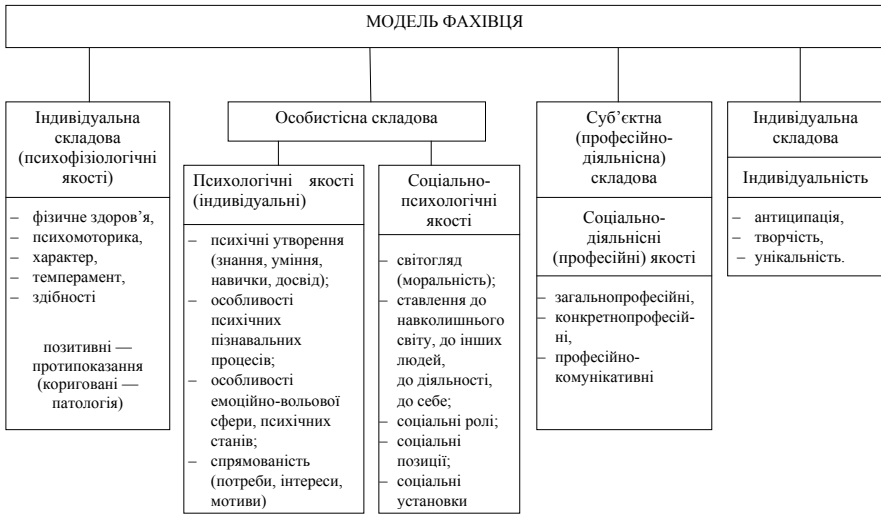

Рис. 2. Модель фахівця фізичного виховання

дозволяє особистості бути детермінуючим началом в особистій активності та розвитку, вирішувати протиріччя між існуючими можливостями та наявними потребами.

Змістовно розвиток професіонала розглядається в контексті загального розширення суб'єктного простору особистості, професійного та морального збагачення особистості, що містить підвищення відповідальності, почуття обов'язку, сумління та честі, відмови від неадекватних особистісних установок та стандартів [10].

Процесуально розвиток професіонала розглядається з системних позицій, у зв'язку з розвитком підсистем професіоналізму діяльності та особистості, нормативної регуляції, мотивації на саморозвиток та професійні досягнення, рефлексивної самоорганізації й розкриття творчого потенціалу особистості.

Модель фахівця фізичного виховання, його психофізіологічні якості, що сприяють формуванню творчої особистості, найбільш повному розкриттю потенційних можливостей у процесі неперервної професійної підготовки на засадах акмеології, представлена на *рис 2*.

Результати дослідження свідчать, що у процесі діяльності (учбової, виробничої) кожна людина виявляє характерне для неї ставлення до свого професійного самовдосконалення [4]. Найкращих результатів на шляху до свого «акме» може досягти людина, на думку дослідників, з високим рівнем мотивації професійного самовдосконалення,

для якого характерними є яскраво виражена потреба у самовдосконаленні, творче ставлення до справи, прагнення досягти своїх вершин. За наявності мотивації такого рівня людина не потребує додаткових зусиль та зовнішніх впливів для розвитку своєї особистості. Сам процес професійного самовдосконалення постає неодмінним компонентом її діяльності і в цьому вона віднаходить задоволення.

Важливу роль у процесі неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання на засадах акмеології відіграє акме-мотивація навчальної діяльності студента, який має досвід заняття фізичною культурою та спортом, а також достатньо мотивований на успіх, перемогу, нагородження.

Стрімкий розвиток сучасного інформаційного суспільства потребує не тільки висококваліфікованих фахівців, а й фахівців, здатних постійно навчатися, вдосконалювати свої вміння, навички, відповідно вимог сучасного ринку праці. Завданням професійної підготовки є формування компетентного фахівця, здатного до постійного системного узагальнення світового та вітчизняного досвіду, інноваційного пошуку шляхів самореалізації в умовах неперервних змін швидкоплинного інформаційного суспільства. Провідними сутнісними характеристиками професійної підготовки нині стають неперервність набуття знань, фахова компетентність та ціннісне ставлення до власного фізичного стану і здоров'я нації в цілому. Тому однією з першочергових проблем сучасності є формування акмеологічної компетентності фахівця як гармонійної особистості з високим рівнем розвитку духовних, інтелектуальних та фізичних здібностей.

Провідною концептуальною ідеєю нашого дослідження є положення про те, що в умовах швидкозмінного світу, інформатизації усіх сфер суспільства, зміни сутності і значення освіти для людини, зростання актуальності забезпечення здоров'я людини як суспільної цінності вагомим значенням набуває неперервна професійна освіта та особистісний розвиток фахівців фізичного виховання, їх вмотивованості і здатності у досягненні власного професійного «акме».

Акмеологічна компетентність формується на всіх (початковому, бакалаврському, магістерському) рівнях вищої освіти й поглиблюється на освітньо-науковому рівні, характеризує фахівця як професіонала, здатного планувати свій неперервний розвиток з постійним ускладненням завдань, зростанням рівня досягнень відповідно до потреб та змін сучасного суспільства, тенденцій розвитку професійної галузі.

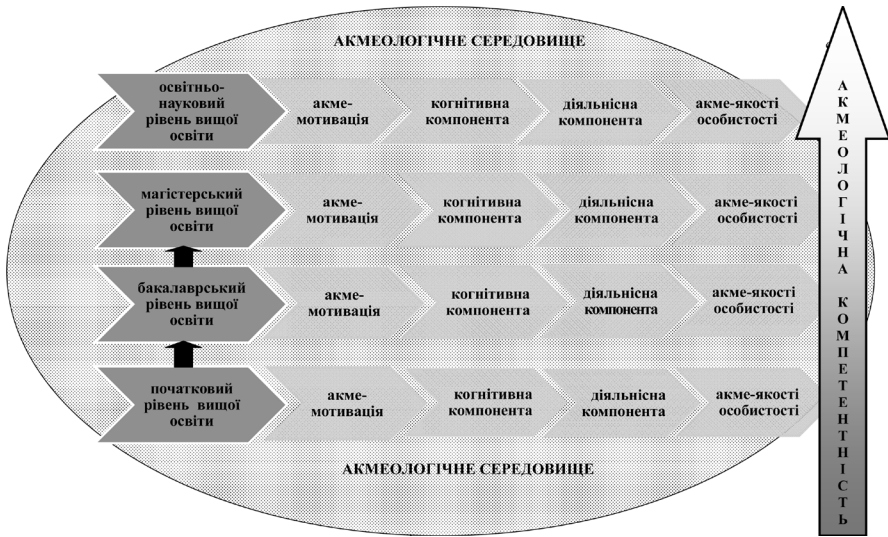

Рис. 3. Формування акмеологічної компетентності: від початкового до освітньо-наукового рівня вищої освіти

Ми виходимо з того, що фахівець зі сформованою акмеологічною компетентністю у процесі неперервної професійної підготовки у вищому навчальному закладі буде прагнути до вирішення завдань та проблем різного рівня складності, постійного самовдосконалення та самореалізації у професійній діяльності.

Авторська концепція неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання на засадах акмеології реалізується у процесі навчання у вищому навчальному закладі та спрямована на формування акмеологічної компетентності на всіх рівнях вищої фізкультурної освіти. Акценти у формуванні акмеологічної компетентності у процесі неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання на засадах акмеології зміщуються від початкового рівня вищої освіти до бакалаврського та магістерського рівнів (рис. 3).

На початковому рівні вищої освіти у фахівців фізичного виховання переважно формується акме-мотиваційна компонента акмеологічної компетентності як сукупність спонукань та умов, що детермінують, активують, спрямовують та регулюють акме-орієнтований саморозвиток фахівця.

На бакалаврському рівні вищої освіти у студентів акцент зміщується на формування когнітивної компоненти акмеологічної компетентності під час вивчення навчальних дисциплін гуманітарного,

соціально-економічного, природничо-наукового, професійного та практичного циклів професійної підготовки.

На магістерському рівні вищої освіти професійна підготовка акцентується на формуванні діяльній компоненти акмеологічної компетентності у процесі самостійної та науково-дослідної роботи студентів.

На освітньо-науковому рівні вищої освіти, на нашу думку, сформована у фахівця акмеологічна компетентність поглиблюється та забезпечує здатність досягнення власного «акме» за рахунок самореалізації у професійній діяльності.

У процесі неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання на засадах акмеології акме-якості особистості вдосконалюються на всіх рівнях освіти та сприяють прояву активності особистості у процесі професійного становлення та постійного самовдосконалення й саморозвитку фахівця.

Результатом неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання на засадах акмеології є сформована у випускника акмеологічна компетентність як інтегрована якість, що забезпечує здатність та акме-мотивацію особистості до постійного навчання, самовдосконалення, саморозвитку впродовж життя.

Розробляючи модель неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання на засадах акмеології, ми виходили з того, що модель (від *фр.* *modèle*, від *латин.* *modulus* — міра) — зразок, примірник чого-небудь; зменшене відтворення якоїсь споруди, механізму; схема для пояснення будь-якого явища або процесу [32].

Таким чином, під моделлю розуміють матеріальну або розумову (знакову, концептуальну) систему, яка опосередковано відображає сукупність факторів, що імітують, відтворюють об'єкт на різних рівнях його організації, самоорганізації та розвитку.

Запропонована модель неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання на засадах акмеології має такі складові: цільову, теоретико-методологічну, акмеологічну компетентність, змістовно-процесуальну складову та критеріально-результативну (*рис. 4*).

Соціально-економічні зміни в українському суспільстві, процеси глобалізації та інформатизації, наміри України щодо інтеграції в європейську спільноту зумовили нові вимоги до професійної підготовки фахівців з вищою освітою. Модернізація вищої освіти в Україні відбувається в напрямі її демократизації, гуманізації, реалізації положень документів болонського процесу та спрямована на розробку перспективних моделей професійної підготовки кваліфікованих фахівців відповідно до європейських стандартів [22, с. 452].

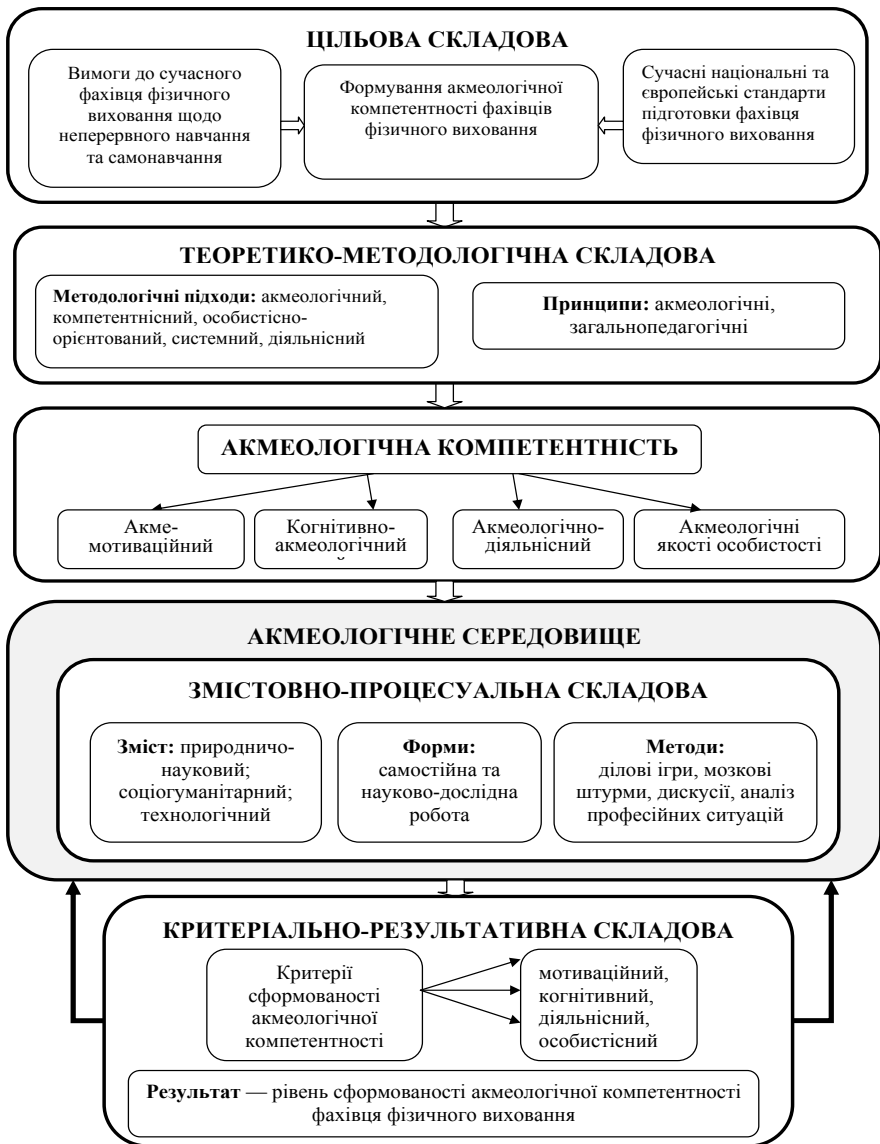

Рис. 4. Модель неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання на засадах акмеології

Ідея неперервної професійної освіти, на думку С.О. Сисоевої, посідає важливе місце серед сучасних прогресивних освітніх ідей, спрямованих на забезпечення сталого розвитку нашого суспільства [31]. Саме тому проблема створення гнучких механізмів постійного

оновлення змісту освіти та технологій неперервного оновлення знань є однією з найактуальніших проблем педагогічної науки і практики. Неперервна професійна освіта, як вважає дослідниця, відрізняється від традиційної освіти технологічним забезпеченням, що приводить до: збільшення часових термінів і значущості етапів самоосвіти; підвищення ролі засобів навчання, особливо розроблених на основі сучасних інформаційних технологій; підвищення значущості принципу індивідуалізації навчання [35, с. 7–8].

Професійна підготовка фахівців повинна проводитися з урахуванням галузевих стандартів (освітні стандарти на основі професійних стандартів; розробка навчальних програм з урахуванням вимог ринку праці; оцінка якості навчання у відповідності до вимог працедавців; оперативне оновлення освітніх стандартів у відповідності до змін професійних стандартів) та вимог працедавців (уніфікація вимог до професійної діяльності працівників, корпоративні моделі компетенцій, мотивація до самовдосконалення) до компетентності випускника вищого навчального закладу, майбутнього професіонала.

Основний зміст діяльності викладача фізичного виховання поєднує в собі виконання загальнотрудових (комунікативна, організаційно-управлінська, конструктивна, проектувальна, гностична, адміністративно-господарська), загальнопедагогічних (інформаційна, виховна, розвивальна, мобілізаційна) і специфічних (рухова, освітньо-просвітницька) функцій. Від ступеня сформованості знань, вмінь і навичок, потрібних для основних педагогічних функцій, залежить рівень професійної підготовленості фахівця [12, с. 36].

Оскільки метою неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання на засадах акмеології є формування акмеологічної компетентності фахівців, важливою компонентою освітнього процесу є теоретико-методологічна складова.

Одним із головних методологічних завдань неперервної професійної освіти є пошук перспективних підходів, наукових основ змісту, технологій, принципів підготовки фахівців фізичного виховання на засадах акмеології.

Відповідно до значення методологічних підходів, у зв'язку з сучасними вимогами до фахівця фізичного виховання, його професійна підготовка ґрунтується на сучасних положеннях, концепціях та враховує результати наукових досліджень у галузі неперервної професійної підготовки фахівців. Провідною концептуальною ідеєю нашого дослідження є положення про те, що неперервна професійна підготовка фахівців фізичного виховання на засадах акмеології передбачає

не тільки оволодіння професійними знаннями й уміннями, а й розуміння та зіставлення образу «Я-реальне» з образом «Я-ідеальне», яке під впливом зовнішніх чинників в умовах професійної підготовки в результаті стійкої мотивації призведе до саморозвитку, самореалізації, самокоригування, професійного становлення та самовдосконалення.

Реалізувати цю концептуальну ідею неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання на засадах акмеології ми можемо використовуючи такі основні акмеологічні підходи: комплексний, системний, суб'єктний (суб'єктно-діяльнісний), психосоціальний, акмеологічний та синергетичний (акме-синергетичний).

Неперервна професійна підготовка фахівців фізичного виховання на засадах акмеології — загальна (підготовка вчителя), особлива (підготовка вчителя фізичного виховання), специфічна (підготовка фахівців фізичного виховання на засадах акмеології), ґрунтується на системі таких принципів: загальнопедагогічні принципи, принципи фізичного виховання, акмеологічні принципи.

Під «принципами» (від *латин.* *prīncipium* — основа) у теорії фізичного виховання розуміють, як зазначає Т.Ю. Круцевич, найбільш загальні теоретичні положення, що об'єктивно відображають сутність і фундаментальні закономірності навчання, виховання та всебічного розвитку особистості [36].

До загальнопедагогічних принципів відносимо такі: науковості; послідовності; доступності; систематичності; цілеспрямованості; гуманізації освіти; творчої спрямованості навчального процесу; індивідуального підходу; зв'язку навчання з практичною діяльністю; національного виховання; самостійності у навчанні; мотиваційного забезпечення навчального процесу [25].

До принципів фізичного виховання зараховуємо ті, що відображають особливості професійної підготовки фахівців фізичного виховання: принцип всебічного, гармонійного розвитку особистості; зв'язку з життєдіяльністю; оздоровчої, лікувальної та адаптивної спрямованості; неперервності; доступності та індивідуалізації; систематичності; свідомості й активності; вікової адекватності фізичного навантаження; поступового збільшення фізичного навантаження; чергування навантаження й відпочинку [21].

До акмеологічних принципів, що розкривають особливості неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання на засадах акмеології, належать принципи: об'єкта діяльності; суб'єкта життя й життєдіяльності; потенційного й актуального; оптимальності; моделювання; операційно-технологічний; зворотного зв'язку [9].

Результатом неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання на засадах акмеології є формування компонентів (акме-мотиваційного, когнітивно-акмеологічного, акмеологічно-діяльнісного; акме-якостей особистості) акмеологічної компетентності фахівців.

Акме-мотиваційний компонент, на наш погляд, — це сукупність усіх видів спонук та умов (мотивів, потреб, інтересів, цілей, нахилів, мотиваційних установок, ідеалів, звичок), які детермінують, активізують, спрямовують та регулюють акме-орієнтований саморозвиток людини як спеціальну духовну діяльність [6].

Когнітивно-акмеологічний компонент включає сукупність даних у галузі акмеології, результат пізнання процесу досягнення акме й самоздійснення та відображення цього процесу у свідомості людини. Акмеологічні знання за змістом науковці поділяють на три взаємодіючі напрями: природничо-науковий, соціогуманітарний, технологічний [7].

Акмеологічно-діяльнісний компонент визначається нами як мета уміння (уміння вчитися), що охоплює структуровані знання про способи діяльності, досвід їх застосування, надбання особистого пізнавального досвіду, ціннісне ставлення до самостійного учіння у процесі науково-дослідної та самостійної роботи [5].

Акме-якості (акме-здібності) особистості, на нашу думку, індивідуально-психологічні властивості особистості, які забезпечують підтримку «висхідного» вектора психічного та професійного розвитку людини і включають здатність будувати варіанти акмеограм свого розвитку, обирати та реалізовувати прийоми та технології переходу з одного рівня професіоналізму на інший, більш високий рівень, здатність долати перешкоди на шляху досягнення власного «акме». Під час навчання у вищому навчальному закладі у студентів повинні формуватися такі акме-здатності: демонстрування знання теоретичних дисциплін; логічне й послідовне представлення засвоєних знань; контекстуалізація нової інформації; розуміння результатів експериментальних і спостережних способів перевірки наукових теорій, з одного боку, та оволодіння предметною галуззю на належному кваліфікаційному рівні, з іншого [14, 26].

Змістовно-процесуальна складова моделі неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання на засадах акмеології розкриває зміст, форми та методи підготовки студентів у вищому навчальному закладі (освітньому акмеологічному середовищі) [13].

Зміст неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання на засадах акмеології охоплює три взаємодіючі напрями: природничо-науковий, соціогуманітарний, технологічний [7].

Організація освітнього процесу неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання на засадах акмеології в Київському університеті імені Бориса Грінченка здійснюється на засадах, спрямованих на реалізацію принципів студентоцентрованого навчання [16]. Освітній процес здійснюється за такими формами:

- навчальні заняття (лекції, семінарські, практичні, лабораторні, індивідуальні заняття);

- самостійна робота (основний засіб засвоєння студентом навчального матеріалу без участі викладача у вільний від обов'язкових навчальних занять час);

- практична підготовка (педагогічна практика (навчальна та виробнича), практика за профілем майбутньої роботи та зі спеціалізації, професійна (асистентська) практика, науково-дослідна практика);

- контрольні заходи (проміжний та підсумковий контроль).

Як зазначає Т.Ю. Круцевич, метод навчання — це певний спосіб цілеспрямованої реалізації процесу навчання, досягнення поставленої мети. Правильний підбір методів відповідно до мети та змісту навчання, вікових особливостей сприяє розвитку пізнавальних здібностей, умінню використовувати здобуті знання на практиці, готує студентів до самостійного набуття знань, формує їхній світогляд [36]. При цьому методи навчання поділяються на загальні та спеціальні. Загальні застосовуються при вивченні різних навчальних предметів; спеціальні — під час вивчення спеціальних навчальних дисциплін.

Однією з найважливіших акме-компетентних умов формування майбутнього фахівця, на думку В.О. Огнев'юка, є комунікативне середовище вищого навчального закладу [24]. Одне із ключових завдань університету полягає у створенні умов для розвитку акме-компетентного потенціалу майбутнього фахівця, що має розкритися у процесі його професійної діяльності. В умовах жорсткої конкуренції на сучасному ринку праці постійне удосконалення професійної компетентності фахівця — це не тільки гарантія його зайнятості, а і, як зазначає автор, можливість досягти акме-вершини професійної досконалості. Вихід на такий рівень можливий тоді, коли професійна компетентність досягає творчого рівня, стає інтегрованою якістю фахівця, що виявляється у його здатності розв'язувати найскладніші професійні завдання у постійно змінюваних умовах.

Організація навчального процесу в освітньому акме-середовищі з використанням сучасних активних методик навчання, спрямованих на ефективний результат, передбачає не лише передачу студентам знань, способів їх розуміння та застосування, а й досягнення

найвищого результату пізнання — вміння аналізувати, синтезувати та оцінювати інформацію, що забезпечить, на наш погляд, підготовку професіонала, висококваліфікованого фахівця.

Критеріально-результативна складова моделі неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання на засадах акмеології дозволяє визначити ефективність професійної підготовки та забезпечується такими критеріями:

— мотиваційний критерій — визначення рівня сформованості акме-мотиваційного компоненту акмеологічної компетентності, а саме: мотивації до саморозвитку, досягнення успіху, акме в результаті високого особистого стандарту досягнень (рівень домагань); ставлення до свого «Я»; наявної життєвої установки; здатності до психологічної близькості з іншою людиною;

— когнітивний критерій — визначення рівня сформованості когнітивного компоненту акмеологічної компетентності, а саме: знання, уміння, розуміння та усвідомлення основних положень акмеології;

— діяльнісний критерій — визначення рівня сформованості знань про способи діяльності, досвід їх застосування та рівень сформованості уміння вчитися (оцінювати свій потенціал, рівень досягнутих результатів, значимість результатів, складність завдання), рівня сформованості акмеологічної компетентності у процесі самостійної та науково-дослідної роботи студентів;

— особистісний критерій — визначення рівня сформованості акме-якостей особистості, які забезпечують досягнення вершин професійної майстерності: організаторські та комунікативні здібності; емпатія; керування емоціями; творчий потенціал; креативність; інтуїція; увага; вміння розпізнавати емоції інших людей; соціальна зрілість.

Враховуючи визначені компоненти акмеологічної компетентності, високий рівень сформованості акмеологічної компетентності вказує на те, що фахівець фізичного виховання має яскраво виражену акмеологічну спрямованість, що виявляється у стійкому інтересі до професії, самоосвітньої діяльності, самопізнання, самовдосконалення своєї особистості та професійної діяльності, прагнення досягти професійної майстерності, «Я-ідеального», розвитку креативності; фахівець вміє демонструвати творчий підхід до організації навчального процесу.

Середній рівень сформованості акмеологічної компетентності свідчить про те, що акмеологічна спрямованість виражена недостатньо, це виявляється нестійким, ситуативним інтересом до проблем професійного вдосконалення, самопізнання, самоосвітньої діяльності; має труднощі при виборі та використанні засобів досягнення «Я-ідеального»;

не повною мірою розуміє, усвідомлює та вміє використовувати творчий підхід при організації навчального процесу.

Низький рівень сформованості акмеологічної компетентності вказує на те, що у фахівця відсутня акмеологічна спрямованість, прагнення до успіху, потреба в досягненнях, натомість наявна висока мотивація до уникнення невдач; майбутній фахівець не готовий використовувати методи та засоби досягнення «Я-ідеального»; не вміє продемонструвати творчий підхід до педагогічної діяльності.

Таким чином, процес формування акмеологічної компетентності особистості триває впродовж усього життя людини, на кожному етапі він наповнюється новим змістом, новими організаційно-педагогічними формами і методами, новими потребами і відповідними підходами до інтегрування індивідуальних професійних, соціальних аспектів життєдіяльності.

Вивчення досвіду професійної підготовки фахівців фізичного виховання за кордоном може стати джерелом для аналізу й переосмислення положень вітчизняної системи професійної освіти, вивчення особливостей формування компонентів акмеологічної компетентності фахівців фізичного виховання у процесі неперервної професійної підготовки на засадах акмеології.

ДЖЕРЕЛА

1. Андриенко Е.В. Антропологический подход к проблемам образования [Электронный ресурс] / Е.В. Андриенко // Идеи и идеалы, 2010. — № 1(3), Т. 2. — С. 2–10. — Режим доступа : ideaidealy.ru/wp-content/.../06/E.V.Andrienko.-№13_т_2_2010.pdf
2. Антонова О.Є. Акмеологічна модель педагогічної обдарованості / О.Є. Антонова // Андрагогічний вісник, 2012. — № 2. — С. 37–45.
3. Бондаренко Н.Б. Мотиви опанування учнями 7–9 класів іноземної мови як засобу самовираження особистості : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. / Наталія Борисівна Бондаренко ; Ін-т пробл. виховання АПН України. — Київ, 2002. — 18 с.
4. Гладкова В.М. Основи акмеології: підручник / В.М. Гладкова, С.Д. Пожарський. — Л. : Новий світ, 2000. — 320 с.
5. Дерєка Т.Г. Особливості формування акмеологічної компетентності фахівців фізичного виховання в процесі науково-дослідної роботи / Т.Г. Дерєка // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології ; Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка МОН України, 2015. — № 10. — С. 122–128.
6. Дерєка Т.Г. Формування акмеологічної компетентності фахівців фізичного виховання в процесі неперервної професійної освіти / Т.Г. Дерєка // Науковий Вісник Донбасу, 2015. — № 12. — С. 54–62.

7. Деркач А.А. Акмеология в вопросах и ответах: учеб. пособие / А.А. Деркач, Е.В. Селезнева. — М. : Издательство Московского психолого-социального института ; Воронеж: Издательство НПО МОДЭК, 2007. — 248 с.
8. Деркач А. Акмеология: учеб. пособие / А.А. Деркач, В.Г. Зазыкин. — СПб. : Питер, 2003. — 252 с.
9. Деркач А.А. Акмеологические основы развития профессионализма / А.А. Деркач. — М. : Воронеж, 2004. — 253 с.
10. Деркач А.А. Методология и стратегия акмеологического исследования / А.А. Деркач, Г.С. Михайлов. — М. : МПА, 1998. — 148 с.
11. Деркач А.А. Самореализация — основание акмеологического развития : монография / Анатолій Алексеевич Деркач, Эди Викторовна Сайко. — М. : МПСИ ; Воронеж : МОЖЭК, 2010. — 224 с.
12. Дыба Т.Г. Вступ до спеціальності: фізичне виховання. Модуль 2 : навч. посіб. / Т.Г. Дыба, Т.В. Нестерова, О.М. Колумбет. — К. : Київ. ун-т ім. Б.Д. Грінченка, 2011. — 108 с.
13. Дыба Т.Г. Сучасні аспекти формування змісту неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання / Т.Г. Дыба // Педагогічний процес: теорія і практика, 2015. — № 5–6. — С. 16–21.
14. Дыба Т.Г. Феномен неперервної професійної освіти у досягненні професійного «акме» / Т.Г. Дыба // Освітологія, 2015. — № 4. — С. 30–36.
15. Драйден Г. Революція в навчанні. Навчити світ вчитися по-новому / Гордон Драйден, Джанет Вос ; [пер. з англ. М. Олійник]. — Львів : Літопис, 2005. — С. 122.
16. Дыба Т.Г. Опыт подготовки учителей физического воспитания в Киевском университете имени Бориса Гринченка / Т.Г. Дыба // Проблемы физкультурного образования: содержание, направленность, методика, организация : материалы третьего международного научного конгресса, 23–27 октября 2013, Калининград. — С. 58–60.
17. Кабанкова О.М. Деякі аспекти акмеологічної компетентності майбутнього фахівця / О.М. Кабанкова // Проблеми освіти : збірник наукових праць. — Вип. 84. — Житомир; Київ, 2015. — С. 148–151.
18. Кузьмина Н.В. Акмеологическая теория повышения качества подготовки специалистов образования / Н.В. Кузьмина. — М. : ИЦПКПС, 2001. — 144 с.
19. Кузьмина Н.В. Предмет акмеологии / Н.В. Кузьмина. — СПб. : Политехника, 2002. — 189 с.
20. Максимова В.Н. Акмеология: новое качество образования : книга для педагога / В.Н. Максимова. — СПб. : Изд-во РГПУ им. А.И. Герцена, 2002. — 99 с.
21. Матвеев Л.П. Теория и методика физической культуры / Л.П. Матвеев. [3-е изд., перераб. и доп]. — М. : Физкультура и спорт, СпортАкадемПресс, 2008. — 544 с.
22. Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз : монографія / В.П. Андрущенко, І.А. Зязюн, В.Г. Кремень, С.Д. Максименко, Н.Г. Ничкало, С.О. Сисоева, Я.В. Цехмістер, О.В. Чалий ; За ред. В.Г. Кременя. — К. : Наукова думка, 2003. — 853 с.
23. Несух Л.М. Формування психологічного клімату в студентській академічній групі / Л.М. Несух // Теоретичні питання культури, освіти та виховання. — 2012. — № 45. — С. 166–171.

24. Огнев'юк В.О. Розвиток в університетській освіті акме-компетентнісного потенціалу майбутнього фахівця / В.О. Огнев'юк // Акмеологія — наука ХХІ століття: Матеріали ІІІ Міжнародної науково-практичної конференції, 17–18 лютого 2011 року. — Київ, 2011. — С. 6–9.
25. Педагогика : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В.А. Сластенин, И.Ф. Исаев, Е.Н. Шиянов ; под ред. В.А. Сластенина. — М. : ИЦ Академия, 2008. — 576 с.
26. Полочек В.А. «Акме», профессионализм и социальная адаптация человека: периодизация развития и типология социальной активности человека [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://akme31.narod.ru/25.html>. — Загл. с экрана.
27. Пріоритети та перспективи акмеологічного зростання вчителя фізичної культури в умовах модульного навчання / Б. Мицкан, Т. Завгородня, А. Шпильчак, Г. Презлята, І. Випасняк, Б. Лісовський // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : збірник наукових праць. — № 4(20). — 2012. — С. 91–97.
28. Рекомендація Європейського Парламенту та Європейської Ради про ключові компетентності для навчання протягом життя (2006/962/ЄС) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_975. — Назва з екрана.
29. Савченко О.Я. Уміння вчитися — ключова компетентність молодшого школяра : посібник / О.Я. Савченко. — К. : Педагогічна думка, 2014. — 176 с.
30. Сазоненко Г.С. Компетентність у системі неперервної освіти: акмеологічна модель : науково-методичний посібник / Г.С. Сазоненко, В.В. Приступа. — Макарів : Софія, 2013. — 416 с.
31. Сисоєва С.О. Проблеми неперервної професійної освіти: тезаурус наукового дослідження : наук. видання / С.О. Сисоєва, І.В. Соколова / НАПН України ; Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих МОН ; Маріупольський держ. гуманітарний ун-т. — Київ : ВД ЕКМО, 2010. — 362 с.
32. Словник іншомовних слів / [за ред. О.С. Мельничука]. — К. : Вища школа, 1977. — 775 с.
33. Словник української мови: в 11 тт. [Електронний ресурс] / АН УРСР. Інститут мовознавства; [за ред. І.К. Білодіда]. — К. : Наукова думка, 1970–1980. — Т. 3. — С. 624. — Режим доступу : http://ukrlit.org/slovnky/slovnky_ukrainskoj_movy_v_11_tomakh. — Назва з екрана.
34. Состояние, проблемы и стратегия развития педагогического образования / [сост. А.А. Вербицкий, М.Н. Костикова и др.]. — М. : Федерал. ин-т образования, 1996. — 33 с.
35. Творчість і технології в наукових дослідженнях неперервної професійної освіти : наукове видання / [за заг. ред. С.О. Сисоєвої]. — К. : КІМ, 2008. — 424 с.
36. Теорія і методика фізичного виховання / [за ред. Т.Ю. Круцевич]; в 2-х томах, том 1. — К. : Олімпійська література, 2012. — 391 с.
37. Тимошенко В.М. Психологічні особливості формування мотивації досягнення майбутніх учителів (на матеріалі вивчення іноземної мови) : автореф. дис ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Вікторія Миколаївна Тимошенко ; Національний педагогічний ун-т ім. М.П. Драгоманова. — К., 2001. — 21 с.
38. Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность / Х. Хекхаузен. 2-е изд. — М. : Смысл, 2003. — 860 с.

ЗМІСТ

Передмова	3
РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНА АКМЕОЛОГІЯ	5
Огнев'юк В.О. ІНВЕСТИЦІЇ У ЛЮДСЬКИЙ АКМЕ-КАПІТАЛ — ШЛЯХ УКРАЇНИ ДО ПРОЦВІТАННЯ	5
Сисоєва С.О. АКМЕ-ПЕДАГОГІКА: ІНТЕРАКТИВНЕ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ	19
Бондарева О.Є., Єременко О.В. АКМЕОЛОГІЧНІ ПРИНЦИПИ ТРЕНІНГІВ З ЛІДЕРСТВА-СЛУЖІННЯ В АСПЕКТІ РОЗВИТКУ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ	32
Вознюк О.В. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ БАЗИС АКМЕОЛОГІЇ: ПОСТНЕКЛАСИЧНИЙ КОНТЕКСТ	43
Д. Каменова МОДЕЛИ И СТАНДАРТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА КРЕАТИВНОСТ	84
Фруктова Я.С. ЖУРНАЛІСТИКА ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ: ПСИХОЛОГО- ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ АКМЕ-ОСОБИСТОСТІ. . . .	111

РОЗДІЛ ІІ. ПСИХОЛОГІЧНА АКМЕОЛОГІЯ 136

Голобородько Е.П.

РОЗВИТОК ПОЗИТИВНОГО МИСЛЕННЯ
ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ УСПІШНОЇ ОСОБИСТОСТІ:
ЧИННИКИ І ТЕХНОЛОГІЇ 136

Луньов В.Є., Норчук Ю.В.

ПСИХОЛОГІЯ ЗАВЧАСНОЇ СТІЙКОСТІ
В КОНТЕКСТІ ЖИТТЄВИХ ПЕРСПЕКТИВ
ЯК АКМЕОЛОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОСОБИСТОСТІ 143

Сіткар В.І.

СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ТА СУСПІЛЬСТВА
КРИЗЬ ПРИЗМУ ДИТЯЧОЇ СУБКУЛЬТУРИ:
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ 163

Чорна І.М.

АКМЕОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ
ДО РОЗРОБКИ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ
СТРУКТУРИ ДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ
ПРОФОРІЕНТАЦІЇ В УКРАЇНІ 181

Чернуха Н.М., Бровко К.А.

АКМЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ
В МІЖОСОБИСТІСНИХ ВІДНОСИНАХ СУБ'ЄКТІВ
ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ВИЩОЇ ШКОЛИ 201

Антонов В.М.

ПРИКЛАДНА ТА ПРОФЕСІЙНА АКМЕОЛОГІЯ:
ШЛЯХИ РОЗВИТКУ І УДОСКОНАЛЕННЯ 220

Антонов В.М.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В АКМЕОЛОГІЇ 247

Антонов В.М., Антонова-Рафі Ю.В.

АКМЕ-ГЕНДЕРОЛОГІЯ:
ІННОВАЦІЙНО-КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ 259

РОЗДІЛ III. ПЕДАГОГІЧНА АКМЕОЛОГІЯ	277
Саух П.Ю.	
НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС: ВІД РОЗБАЛАНСОВАНOSTI ДО ЦІЛІСНОСТІ НА ОСНОВІ АКМЕОЛОГІЧНОГО АЛГОРИТМУ.....	277
Дубасенюк О.А., Кузьміна Н.В.	
ФАКТОРНІ АКМЕ-МОДЕЛІ ПРОДУКТИВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ШКІЛ.....	289
Хоружа Л.Л.	
ПОТЕНЦІАЛ ПЕДАГОГІКИ У ПРОФЕСІЙНОМУ РОЗВИТКУ І ВДОСКОНАЛЕННІ ВЧИТЕЛЯ	341
Сидорчук Н.Г.	
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ФАКТОРИ ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ЯК АКМЕОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА	359
Мельниченко О.В.	
ГЕНДЕРНА ПЕДАГОГІКА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ АКМЕ-ОСОБИСТОСТІ.....	377
Мартиненко С.М.	
ДІАГНОСТУВАННЯ АКМЕОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ УНІВЕРСИТЕТУ	396
Чумак Л.В.	
ПЕДАГОГІКА, АНДРАГОГІКА, Х'ЮТАГОГІКА ЯК АКМЕОЛОГІЧНІ ЩАБЛІ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ОСВІТЯН	417
Полєвікова О.Б.	
МЕТОДОЛОГІЯ СЛОВОЦЕНТРИЗМУ ЯК ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДҐРУНТЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДХОДУ ДО МОВНОЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ	437
Полєвіков І.О.	
ОБҐРУНТУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ВИХОВАННЯ В МУЗИЧНІЙ ШКОЛІ	456
Архипова С.П.	
ОСВІТА ЯК ЧИННИК АДАПТАЦІЇ, СОЦІАЛІЗАЦІЇ ТА САМОВИЗНАЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО НЕЗАХИЩЕНИХ КАТЕГОРІЙ ДОРΟΣЛИХ У ЗМІНЮВАНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	475

РОЗДІЛ ІV. ПРОФЕСІЙНА АКМЕОЛОГІЯ 497

Терентьєва Н.О.

РОЗВИТОК УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ
ПЕРІОДУ НЕЗАЛЕЖНОСТІ: ІНТЕГРАЦІЙНИЙ
ТА АКМЕОЛОГІЧНИЙ НАПРЯМИ 497

Поясок Т.Б., Беспарточна О.І.

ЗАГАЛЬНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ТА ПРИНЦИПИ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ НА ЗАСАДАХ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ 521

Соколова І.В.

АКМЕОЛОГІЧНІ ДОМІНАНТИ НОВИХ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ
ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ ОСВІТИ 545

Желанова В.В.

СМИСЛОВА СФЕРА МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА
У КОНТЕКСТІ АКМЕОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ 564

Паламарчук Л.Б.

ПОЛІКУЛЬТУРНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА
В АКМЕОЛОГІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ УНІВЕРСИТЕТУ 583

О.А. Кучерук

ФОРМУВАННЯ ПРОЕКТНО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ
МОВИ НА ЗАСАДАХ АКМЕОЛОГІЇ 606

Караман С.О., Караман О.В.

АКМЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ
МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ 628

Дерека Т.Г.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ АКМЕОЛОГІЧНО СПРЯМОВАНОЇ
НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОГО
ВИХОВАННЯ 639

Цехмістер Я.В., Лисенко О.Ю.

АКМЕОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ЛІКАРІВ В УКРАЇНІ 664

Рибалко Л.С., Куценко Т.В.

ПРОФЕСІЙНА САМОРЕАЛІЗАЦІЯ УЧИТЕЛІВ
ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ
В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ
(АКМЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ)..... 684

Tomasz Kuk

DIAGNOZA ZARZĄDZANIA JAKOŚCIĄ
PROCESU DYDAKTYCZNEGO
I PROPOZYCJE ZMIAN W CELU LEPSZEGO
PRZYGOTOWANIA STUDENTÓW DO WEJŚCIA
A NA RYNEK PRACY Z WYKORZYSTANIEM
PODEJŚCIA COACHINGOWEGO 716

Дроздова І.П.

СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ
НЕФІЛОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ
У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ
ЙОГО ПРОФЕСІЙНОГО МЕНТАЛІТЕТУ 726

РОЗДІЛ V. АКМЕОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ 749

Гладкова В.М., Пожарський С.Д.

АКМЕСИНЕРГЕТИЧНІ ЗАСАДИ
ДО ВИВЧЕННЯ ТА ПРОЕКТУВАННЯ
ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ 749

Галус О.М.

ПЕДАГОГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ МОТИВАЦІЄЮ
МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО НАВЧАННЯ У ВНЗ:
АКМЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД 772

Гладкова В.М.

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕНЕДЖЕРІВ
ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ 790

Дуткевич Т.В.

КОНФЛІКТОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ
ЯК ЧИННИК ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ МЕНЕДЖЕРА ОСВІТИ 816

Анненкова І.П.

МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ВНЗ
(АКМЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД) 837

Москаленко А.М.

АКМЕОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ УПРАВЛІНЦІВ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В УМОВАХ МАГІСТРАТУРИ 856

Гладкова В.М., Гладков Е.В.

АКМЕОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ КОРПОРАТИВНИХ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ
КАР'ЄРОЮ У КОМЕРЦІЙНОМУ СЕКТОРІ 877

Відомості про авторів 898